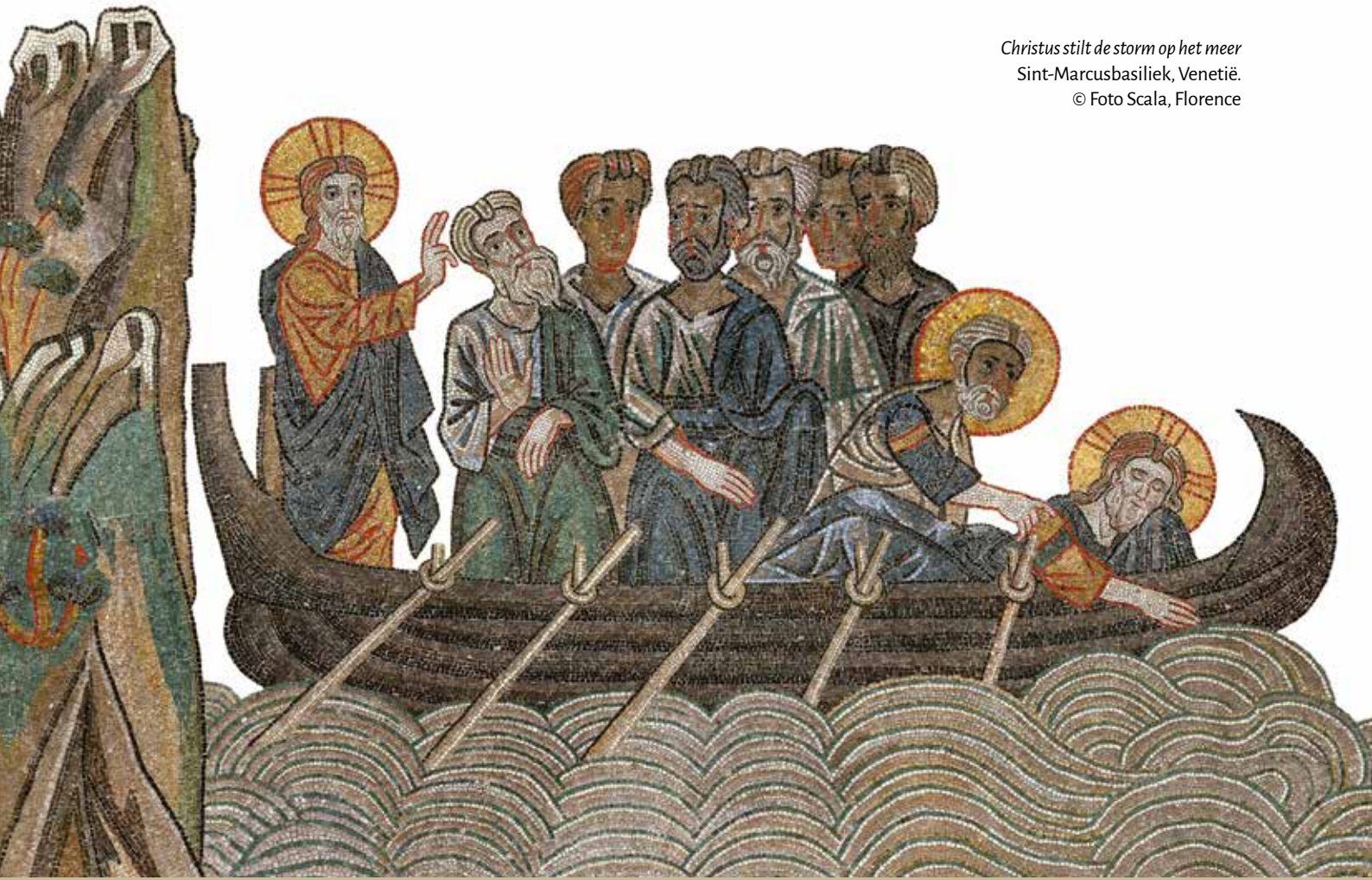

Christus stilt de storm op het meer
Sint-Marcusbasiliek, Venetië.
© Foto Scala, Florence

‘Geen genadegave ontbreekt u meer’

(Sint-Paulus)

**Dag van de opening van het jaar van de volwassenen en studenten
van Gemeenschap en Bevrijding**
In videoverbinding, 25 september 2021

‘Geen genadegave ontbreekt u meer’

(Sint-Paulus)

Dag van de opening van het jaar van de volwassenen en studenten van Gemeenschap en Bevrijding

In videoverbinding, 25 september 2021

Julián Carrón

Niemand had kunnen vermoeden dat we geroepen zouden worden om te getuigen van de genade van het charisma te midden van de storm. En, net als de leerlingen in de boot, zijn ook wij verbaasd dat, hoe harder de storm is, en ondanks al onze beperkingen, des te meer de weergalozе uitzonderlijkheid van Christus naar voren komt, de genegenheid voor Hem die door de gebeurtenis van het aan don Giussani geschonken charisma in ons bloed is gaan zitten.

Ons bewust van het potentiaalverschil tussen onze nietigheid en Zijn genade, vragen we aan de Geest dat Hij de ‘kier’ in ons wijder maakt, zodat het licht van Zijn aanwezigheid ons ongehinderd kan binnengaan.

Kom Schepper Geest

Welkom aan iedereen, hier aanwezig of via video verbonden. De ervaring van de afgelopen twee jaar heeft ons geleerd dat niets kan verhinderen dat zelfs op deze manier kan gebeuren wat ons hart verwacht. Het is niet in de eerste plaats het instrument, het middel dat we gebruiken, dat het verschil maakt. Of we nu aanwezig zijn of verbonden via de live-streaming, ieder heeft de structuur van zijn eigen reactie kunnen betrappen terwijl hij luisterde naar de woorden van het eerste lied. Wie heeft de ‘heimwee naar iemand die afwezig is’ helemaal kunnen meevoelen?¹ Ieder heeft, op de plaats waar hij zich op dit moment bevindt, heel de heimwee waarvan het mensenhart gemaakt is, kunnen voelen trillen – of niet trillen. Maar, zou ik willen zeggen, paradoxaal genoeg maakt het haast niet uit of we het niet hebben waargenomen, want soms hebben we zelfs dat niet in handen, arme stakkers als we zijn; waar het om gaat, is of we minstens – dat wel – een moment van pijn voelen als we zien hoe wie dit lied gecomponeerd heeft die heimwee veel meer voelt dan wij, die Degene ontmoet hebben die aan de verwachting van ons hart beantwoordt. Wat zou ook ik graag alle vezels van mijn wezen zien trillen, zoals ze getrild moeten hebben in de auteur van dat lied!

Maar laten we geen tijd verspillen met onszelf verwijten te maken, als we het niet beseft hebben, want we kunnen het onmiddellijk repareren. Hoe? Misschien hebben we het wel gedaan toen we het tweede lied zongen: door aan

¹ ‘Minha luz’, Portugese fado, tekst en melodie: J. Mariano en A. Costa.

Degene die ons de genade van het charisma heeft laten ontmoeten, te vragen het opnieuw te laten gebeuren. ‘Ik ben oud geworden [ik ben oud, mijn hart trilt niet meer zoals toen alles nieuw en fris was] [...] / maar als u het wilt, kunt u mij verlossen’.²

1. De genade van het charisma

In wat we tot nu toe hebben gehoord en beleefd, in deze eerste minuten van onze bijeenkomst, wordt heel het drama weerspiegeld van het historische moment dat we meemaken, van de uitdaging waar we, samen met onze tijdgenoten, tegenover staan. Maar wij staan tegenover deze omstandigheid, deze historische situatie, met een geweldige hulpbron: de genade die ons geraakt heeft en die, ondanks heel onze broosheid, onze verstrooidheid, ons verraad, nog steeds ruimte in ons vindt. Niets is erin geslaagd die genade die ons veroverd heeft en ons helemaal hierheen gesleept heeft, volledig van ons los te rukken.

Maar, om het eerste punt van het parcours in te leiden, zou ik willen zeggen dat er niets minder vanzelfsprekend is dan deze aanwezigheid van ons hier vandaag. Sterker nog, het is het gegeven dat zich het meest aan onze aandacht opdringt, dat ons het meest vervult van verbazing en dankbaarheid en ons uitnodigt tot een verdere bewustzijnsverdieping.

Ik werd me daar nog meer bewust van door de vraag waarmee Charles Taylor zijn bijdrage aan de tentoonstelling *Leven zonder angst in een tijdperk van onzekerheid* begon – sinds ik die hoorde, kon ik haar niet meer van me afschudden: ‘Hoe heb ik het kunnen vermijden te eindigen zoals het merendeel van de inwoners van Québec, die na een tijdje heel erg boos zijn geworden op de Kerk? In de jaren zestig was er plotseling een opstand en hebben velen zich van haar verwijderd. Waarom ben ik niet in die beweging meegegaan?’ Die vraag heeft mij de hele zomer niet meer losgelaten en me steeds duidelijker gemaakt dat in de Kerk gebleven zijn het minst vanzelfsprekende is wat er bestaat.

Hoe komt het dat het met ons niet zo is afgelopen als met veel van onze leeftijdgenoten, die de Kerk verlaten hebben? Wat heeft, in de woestijn die op duizelingwekkende wijze oprukt, te midden van de constante afname van mensen die instemmen met Christus en met het geloof, die onze Europese, Westerse context kenmerkt (maar niet alleen die), het mogelijk gemaakt dat wij in de Kerk gebleven zijn, wat verklaart onze aanwezigheid hier vandaag? Hoe komt het dat wij niet ook meegesleurd zijn? Kijken naar de vraag van Taylor heeft in mij een eindeloze dankbaarheid opgewekt. Hoe meer ik erover nadacht, des te meer ging er in mij een golf van dankbaarheid binnen, zozeer dat ik mijn ontroering niet meer de baas kon en me de zin te binnen schoot die Sint-Paulus tot zijn vrienden van de gemeenschap in Korinthe zegt: ‘Geen genadegave ontbreekt u meer’.³ Uit deze ervaring is de titel van deze Dag van de opening van het jaar voortgekomen.

Want voor mij is niets zo duidelijk als dit: als we hier zijn, als we niet bij de woestijn horen, dan is dat vanwege de genade die we ontvangen hebben, vanwege de genade van het charisma dat de Heilige Geest aan don Giussani geschonken heeft, in functie van de hele Kerk, dus vanwege de manier die Christus gekozen heeft om ons naar Zich toe te trekken, om met ons een overtuigende relatie aan te gaan. Het voortduren, het opnieuw gebeuren van deze genade in ons leven, ligt aan de wortel van de aanwezigheid van ieder van ons hier vandaag. Waar zouden we anders geweest zijn?

‘Geen genadegave ontbreekt u meer’. In de leden van de gemeenschap van Korinthe zag Sint-Paulus de genade aan het werk die hen bereikt had en die zelfs door al hun kwaad, al hun beperkingen en al hun fouten niet verduisterd kon worden. In Paulus’ blik overheerste de genade van Zijn aanwezigheid, die zich in het onderhavige geval juist van hem bediend had, van zijn getuigenis en van zijn onderricht, om hen te bereiken.

² C. Chieffo, ‘Ballata dell’uomo vecchio [Ballade van de oude man]’, in: *Canti [Liederen]*, Nuovo Mondo: Milaan 2014, p. 218.

³ 1 Kor 1,7.

Deze gedachte, die me steeds meer in beslag nam, voerde me als vanzelf naar de blik van don Giussani: 'Naarmate we rijper worden, worden we een schouwspel voor onszelf, en, zo geve God, ook voor de anderen. Een schouwspel namelijk van beperktheid en verraad, en dus van vernedering, en tegelijkertijd van onuitputtelijke zekerheid van de kracht van de genade die ons elke ochtend opnieuw gegeven wordt. Daaruit ontstaat die naïeve vrijmoedigheid die ons kenmerkt'.⁴ Hoeveel verraad beleven we, en dus hoeveel vernedering! Maar niets – niets! – slaagt erin afbreuk te doen aan onze onuitputtelijke zekerheid van de genade die ons gegeven is en elke ochtend vernieuwd wordt. Dat is de overheersende gedachte die me stil gemaakt heeft!

Wat maakt ons zo dankbaar voor de genade van het charisma? Waarom heeft het zo radicaal in ons kunnen dóórbreken? Omdat het antwoordde op onze dorst naar volheid en naar bestemming, door ons het geloof te laten waarnemen als relevant voor het leven, als in staat ons leven te veranderen en te vervullen. 'Want [alleen] dat bewijst er de redelijkheid van en maakt een overtuiging inherent en mogelijk, vervult deze van vrijheid en maakt liefdevol en vrijgevig – en dit alles maakt creatief'.⁵

Een van de zinnen van Giussani die ik de afgelopen jaren het vaakst geciteerd heb, benadrukt deze dringende noodzaak; als het geloof daarop niet antwoordt, zal het geen weerstand kunnen bieden in de wereld waarin we geroepen zijn te leven. 'Eerst door de vorming in mijn gezin en op het seminarie en later door mijn eigen meditatie was ik er ten diepste van overtuigd geraakt dat een geloof dat niet ontdekt en hervonden zou kunnen worden in de huidige ervaring, niet door de ervaring bevestigd kon worden, niet zou antwoorden op de behoeften van de ervaring, geen weerstand zou kunnen bieden in een wereld waarin alles, *alles* het tegenovergestelde zei en zegt'.⁶ Een geloof dat niet teruggevonden kan worden in de ervaring, dat niet met het leven te maken heeft, dat niet in staat is om te antwoorden op de behoeften van het leven, dat het menselijke niet versterkt, kan ons niet 'grijpen', kan de echte mens niet aantrekken – niet alleen in het huidige, maar in elk tijdperk: de dingen konden in het verleden alleen maar anders lijken vanwege het culturele, sociale en politieke gewicht van de Kerk.

'Daarom werden we allereerst bewogen', zo benadrukt Giussani, 'door het verlangen dat het geloof relevant zou zijn voor het leven, dat het redelijk, vrij en creatief zou zijn' en 'werden we gekenmerkt door het bewustzijn dat het geloof de verkondiging is van een aanwezig feit, van een gebeurtenis hier en nu, die haar eigen tastbare fysionomie heeft, een teken waarin ze bestaat en die 'christelijke gemeenschap' heet'.⁷ Als het christendom geen gebeurtenis van leven was, als Christus niet nu aanwezig zou zijn in een menselijk teken, als Hij niet ontmoet zou kunnen worden, niet bij wijze van spreken, maar echt, in Zijn mysterieuze lichaam, in de Heilige Kerk van God, die op een concrete en bepaalde – door de Heilige Geest bepaalde – manier 'opduikt', dan zou hij niet kunnen antwoorden op de behoeften van het leven, geen ervaring van volheid kunnen bewerkstelligen en zouden wij overgeleverd zijn aan alles wat ons omringt.

Wij zijn hier omdat, door middel van een ontmoeting – met een datum en een tijd, een historische, vleeselijke ontmoeting – de genade van het aan don Giussani gegeven charisma ons bereikt heeft: daarin is voor ons, op een overtuigende en pedagogisch mobiliserende, operationele manier, het mysterie evident geworden van de christelijke werkelijkheid, van de christelijke gebeurtenis, haar congruentie met de structurele aspiraties van onze menselijkheid. 'Charisma is de modaliteit waarmee de Geest, de energie van de Geest, ons de evidentie laat zien, dus de waarheid van het geloof en zijn vermogen tot omvorming'.⁸ Welnu, een charisma wekt affiniteit op en 'deze affiniteit heet *'communio'*. De werkelijkheid van deze levende *communio* heet 'beweging'. Daarom, zo vervolgt Giussani, 'is een

⁴ L. Giussani, S. Alberto, J. Prades, *Sporen trekken in de geschiedenis van de wereld*, Betsaida: 's-Hertogenbosch 2019, p. 148.

⁵ L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro [Het ik wordt herboren in een ontmoeting] (1986-1987)*, BUR: Milaan 2010, p. 309.

⁶ L. Giussani, *Il rischio educativo [Het risico van de opvoeding]*, Rizzoli: Milaan 2014, p. 20.

⁷ L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro (1986-1987)*, op. cit., p. 310.

⁸ *Ibid.*, p. 312-313.

beweging niet een stuk van de Kerk'; 'een beweging is [veeleer] een modaliteit om de Kerk te beleven, om heel het christelijke feit te beleven'.⁹ Inderdaad heeft het ontvangen geschenk het geheel van de gaven die God voor onze redding voorzien heeft – de Heilige Schrift, het Doopsel en de andere sacramenten, de Eucharistie, de autoriteit van de bisschoppen en de paus – vruchtbaar gemaakt voor het leven van de Kerk en van de wereld, en vooral voor ieder van ons. Daarom brengt, zoals Giussani onderstreept, 'elk charisma [...] overal de Kerk opnieuw voort, brengt [het] overal het instituut opnieuw voort, en gehoorzaamt [het] uiteindelijk aan wat de garantie is voor het bijzondere charisma zelf: genade, sacrament, leergezag'.¹⁰

Op de recente Equipe van de CLU (de studenten van Gemeenschap en Bevrijding), na het zien van de tentoonstelling *Leven zonder angst in een tijdperk van onzekerheid*, zei een student: 'Tijdens de bergwandeling in stilte, ontroerde het me te bedenken dat als ik de beweging niet ontmoet had, ik geen christen zou zijn gebleven; dat als ik het charisma niet ontmoet had, de Kerk mij niet langer geïnteresseerd zou hebben en ik haar waarschijnlijk zou hebben verlaten, ondanks mijn katholieke opvoeding. Ik heb me verbonden met de mensen die ik in de beweging ontmoet heb, omdat ik met hen een ervaring van fascinatie beleefd heb, ik zou willen zeggen een ervaring van volheid, van voldoening, waarvan ik verlangde dat deze nooit meer zou ophouden. En vervolgens bedacht ik me: alleen zó is het christelijke voorstel een voorstel dat mijn rede, mijn genegenheid en bovenal – zoals in de tentoonstelling gezegd werd – mijn vrijheid respecteert en verheft. Dat is het enige wat standhoudt (zo bedacht ik me in deze dagen) tegenover de uitdagingen van het leven, de complicaties, de problemen; het enige wat in staat is me weer op te richten wanneer ik val; namelijk me bewust te worden van een punt van aantrekking dat aanwezig is (zoals toen we gisterenmiddag naar jou of de professoren luisterden of naar de video van de tentoonstelling keken); de rest (de regels, wat je moet weten of doen) gaat naar het tweede plan. En als ik me van dit punt verplaats, merk ik dat ik moe word en geen lucht krijg, en dan verliest het leven kleur, onmiddellijk, dat gaat heel snel. Terwijl wanneer ik dit beleef, het leven opnieuw begint en me enthousiasmeert'.

Dan begrijpen we waarom don Giussani in 1987 tot de studenten zei: 'Voor ons is bij Gemeenschap en Bevrijding zijn, noodzakelijk geworden om de Kerk te beleven – tenzij God de Vader anders zou bevelen! Het is noodzakelijk geworden omdat het de manier is waarop je geroepen bent het geloof waar te nemen als leven'.¹¹

Door middel van de genade van het charisma, de aantrekking die ons in de ontmoeting veroverd heeft, hebben we Christus' aanwezigheid waargenomen als vol betekenis en belofte voor ons, als antwoord op de diepe en constitutieve behoeften van ons hart. Nooit hadden we zó'n overeenstemming met onze waarste verlangens ervaren, onze behoeftige menselijkheid zó definitief omhelsd gevoeld; met een omhelzing die tegelijkertijd onze behoeften bevrijdde van de reducties waaraan we ze onvermijdelijk onderwerpen, wij en de omgeving waarin we ondergedompeld zijn, en ze onthulde in hun oorspronkelijke gestalte. In de ervaring van overeenstemming die de ontmoeting gekenmerkt heeft, hebben we het authentieke gelaat van ons hart naar boven zien komen, ons verlangen wakker voelen worden, onze genegenheid voor het menselijke zich voelen verdiepen, onze gevoeligheid voor onze eigen wonden en die van de anderen scherper voelen worden. Naarmate onze gehechtheid aan de ontmoeting die ons gefascineerd heeft, zich verdiepte, hebben wij voor de onrust en de moeilijkheden van onze medemensen dezelfde blik gekregen, dezelfde tederheid, die wij in de ontmoeting ervaren hebben jegens onszelf.

⁹ *Ibid.*, p. 313.

¹⁰ L. Giussani, S. Alberto, J. Prades, *Sporen trekken in de geschiedenis van de wereld*, op. cit., p. 125.

¹¹ L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro (1986-1987)*, op. cit., p. 389.

2. De verrassing van een blik: de historische impact van het charisma

De Meeting in Rimini heeft ons hiervan een bewijs gegeven. Voor wie er fysiek bij kon zijn en voor wie haar via internet heeft kunnen volgen, is ze een prachtig venster geweest om naar ons tijdperk te kunnen kijken. Ze heeft ons toegestaan te blijven zien wat in de uitdaging van de pandemie al naar boven was gekomen: de algemene verspreiding van een zekere existentiële leegte, die we nihilisme genoemd hebben, en de vele persoonlijke en sociale situaties van onbehagen, verlorenheid en lijden.

Een vriend schrijft me: 'Op de Meeting, vooral bij de tentoonstellingen over de tv-series en in de ontmoeting tussen Taylor, Williams en Carrón, kwam de kreet van de behoeftige mensheid heel duidelijk naar voren. Een kreet die zich uitdrukte op de meest verschillende manieren'. Dezelfde kreet is ook in andere tentoonstellingen waargenomen. Ik denk bijvoorbeeld aan de expositie *Ik, Pier Paolo Pasolini*: 'Altijd ontbreekt er iets, er zit een leegte in al mijn intuïties',¹² of aan die van de vrouwen van Rose, *Jij bent een waarde*, met die vraag die ze allemaal herhaalden: 'Wie ben ik?' Ik denk ook aan de kreet in het liedje van Lady Gaga: 'Zeg me eens, meisje: / ben je gelukkig in deze wereld / of heb je iets meer nodig? / Zoek je nog iets anders?'¹³

Kortom, we hebben de diepste en ongemakkelijkste menselijke vragen zien opborrelen, naar de oppervlakte komen. Ieder heeft, in de weerslag die hij gevoeld heeft, de houding kunnen verifiëren waarmee hij ze beleefd heeft. Begin jaren negentig zei Giussani dat wat 'de mens van vandaag [kenmerkt,] zijn twijfel [is] over het bestaan, zijn vrees voor het bestaan, zijn broosheid van leven, zijn persoonlijke inconsistentie, de angst voor het onmogelijke; zijn afgrijzen voor de wanverhouding tussen zichzelf en het ideaal'.¹⁴

Velen onder ons vatten deze menselijke kreet met helderheid. Iemand anders schrijft me: 'Het is een bijzondere periode in de wereldgeschiedenis, voor wat ik ervan zie. Ik lijk wel alleen maar gewonde mensen te ontmoeten'. Maar deze wonden – zo zeg ik maar meteen – zijn allereerst die van onszelf, zoals ieder kan erkennen als hij geen steen geworden is. Daarom, hoe meer de ervaring die we beleven ons bewust heeft gemaakt van onze wonden, des te meer zijn we in staat affiniteit te voelen met de wonden die we tegenkomen in de anderen. En tegelijkertijd laten de wonden van de anderen ons met groter bewustzijn die van onszelf ontdekken.

In deze manier van kijken naar onze eigen en andermans wonden kunnen we de blik van don Giussani zelf verrassen: 'De wereld van vandaag is teruggebracht tot het niveau van de evangelische miserie. In Jezus' tijd was het probleem hoe je kon leven, niet wie er gelijk had'.¹⁵

Zoals het voor ons van beslissend belang geweest is – en nog altijd is – een levende werkelijkheid ontmoet te hebben die integraal naar onze menselijkheid keek en in ons een voorgevoel van waarheid ontstak, een aantrekkingskracht en een hoop, zo zien we hetzelfde gebeuren in de mensen die we ontmoeten en die de kreet van hun menselijkheid niet verbergen. De schrijfster van de aangehaalde brief, die begon met te zeggen 'ik lijk wel alleen maar gewonde mensen te ontmoeten', voegde er vervolgens aan toe dat deze mensen – ik citeer – 'zodra ze voelen hoe hun wond begrepen en bemind wordt, zich niet meer van je losmaken'. Wat hen 'vastplakt', is de verrassing over een blik waarin ze waarnemen dat hun wonden omhelsd worden.

Het is hetzelfde wat ons blijft overkomen, zoals je begrijpt als je de brief leest die een vrouw schreef aan een van de curatoren van de tentoonstelling over de tv-series, die ze bezocht had: 'Na het zien van de tentoonstelling *Een brandende vraag. Ontmoetingen en ontdekkingen in de wereld van de tv-series*, ben ik dankbaar dat ik die heb mogen bezoeken. Ik heb geluisterd naar de verhalen van de personages van de *fiction* die gaat over de jongeren en van de serie

¹² P.P. Pasolini, 'VI. L'alba meridionale [Zuidelijke dageraad]', uit: 'Poesia in forma di rosa [Gedicht in de vorm van een roos] (1961-1964)', in: Id., *Bestemmia. Tutte le poesie [Godslastering. Alle gedichten]*, deel II, Garzanti: Milaan 1995, p. 801.

¹³ Lady Gaga en Bradley Cooper, 'Shallow', uit het album *A Star Is Born*, © Interscope Records 2018.

¹⁴ 'Corresponsabilità [Medeverantwoordelijkheid]', in: *Litterae Communionis-CL*, n.11/1991, p. 33.

¹⁵ *Ibid.*

die zich afspeelt in de toekomst, en ik moest denken aan mijn eigen leven, aan mijn eigen wonden, aan mijn grote kwetsbaarheid. Ik merkte dat ik ernaar wilde kijken en dat ik verlangde er met iemand over te praten. Ik vroeg me af waarom ik dat verlangde en ik antwoordde mezelf dat dat is omdat ik erdoorheen wil gaan, juist om uit te komen bij het licht dat ik in die tentoonstelling gezien heb. Dat licht dat ik gezien heb, is het mooiste en verrassendste van de hele tentoonstelling. Waar en wat is dat licht dat ik gezien heb? Het is een licht dat ik zie aan het einde van de tunnel van de duisternis, het lijden en de pijn die de hoofdrolspelers meemaken. Het zijn de zinnen van de curatoren die me het hebben laten zien. En de curatoren zelf wachten op ons en luisteren naar onze vragen en reflecties. Na afloop van de tentoonstelling vraag ik me af waarom de curatoren een tentoonstelling als deze hebben willen maken, die me over mezelf laat praten. Ik weet het antwoord niet. Intussen denk ik aan de moeilijke periode die ik meemaakte toen ik volwassen werd. Tijdens mijn laatste jaren op de universiteit ging ik regelmatig naar een psycholoog, maar toch ging het steeds slechter met me. Ik denk nogmaals aan de tentoonstelling en vraag me af: wat is het verschil tussen de ervaring die ik zojuist beleefd heb en wat ik meemaak bij een psycholoog? Dan komt in mij de vraag op die me het meest ter harte gaat: 'Waarom willen deze mensen mij ontmoeten, ontmoeten wat ik echt ben?' Meteen daarna komen er andere vragen bij me op: 'Waarom kijk ik naar de ogen van de gids en vervolgens naar die van de curatoren, die kijken naar de mijne, en voel ik dat ik leef, dat ik bemind ben, ook al weet ik dat ik veel wonden heb? Waarom heb ik na de tentoonstelling zin gekregen om te leven, om te bestaan, om gelukkig te zijn, en besef ik dat mijn wonden mij niet verpletteren, terwijl ik iets vertel over mezelf? Waarom hebben de curatoren de moed om te luisteren naar mijn leven, naar mijn wonden, naar mijn vragen? Wie ben ik? Hoe kunnen zij zijn zoals ze zijn, in staat om naar mij te luisteren, mij te verwelkomen?' Ik zie hoe grootmoedig ze zijn. Ik verlang ernaar hen te leren kennen, hen te volgen. Zij hebben dezelfde grootmoedigheid die ik zie bij de mensen van de Meeting, bij de vrijwilligers, bij wie de Meeting, de tentoonstellingen en de ontmoetingen georganiseerd hebben, bij mijn vrienden die hier zijn. Ik kijk naar al deze dingen en dan moet ik denken aan mijn ouders en aan de vele ouders die in de jaren zeventig in beslag genomen werden door hun werk en door wat niet al. Ik moet denken aan het verlangen, aan de behoefte die ik had als kind om mezelf uit te spreken tegen iemand die me zou zien staan en van me zou houden, en aan mijn grote pijn, omdat ik daar niet in slaagde. Ik denk dat het mijn ouders toen niet lukte om naar me te luisteren of dat het mij niet lukte me door hen te laten begrijpen, omdat ik fouten gemaakt heb. Maar na de tentoonstelling, terwijl ik met de curator spreek, overkomt mij iets nieuws: ik begin te verlangen mijn ouders niet meer te veroordelen en mezelf ook niet meer te laten bepalen door mijn eigen fouten, maar om te vergeven en mezelf te vergeven, omdat de curator en deze mensen van de Meeting die ik zie, me op een bepaalde manier vertrouwd zijn dan wie mij vertrouwd is. Ik voel dat er in mij nogmaals gebeurt wat me, God dank, in mijn leven al dikwijls gebeurd is, in mijn ontmoeting met Christus die door zijn getuigen aanwezig is: ik voel dat ik niet meer alleen op de wereld ben'.

We zouden dit soort feiten tot in het oneindige kunnen vertellen. Zoals de verrassing van Ilaria laat zien (je kunt haar getuigenis lezen in *Traces*): na afloop van een online-les vraagt een leerlinge haar of ze iets persoonlijks mag vragen; en wanneer Ilaria haar dan vraagt waarom ze die vraag juist aan haar wil stellen, antwoordt de leerlinge: 'Omdat er niet veel mensen zijn aan wie je zo'n kwestie kunt voorleggen'.¹⁶ Of de ontroerde verrassing van de moeder van een jongen met een vorm van autisme, die ziet hoe, maand na maand, de apathie en angst van haar zoon minder worden, vanwege de blik van een lerares die deelneemt aan de ervaring van de beweging en die hem met kleine, constante suggesties betreft in de relatie met zijn klasgenoten, zozeer dat hij uiteindelijk niet kon wachten om weer naar school te gaan. Betekenisvol is wat een leraar meemaakte met de 'leidster' van een groep scholieren

¹⁶ 'Perché lo chiedi a me [Waarom vraag je dat aan mij]?', in: *Tracce*, n. 8/2021, p. 30.

die een (ultra-progressief) krantje maakt dat op alle gebieden de grootst mogelijke vrijheid eist. Zij ging naar hem toe, in het geheim, zonder het tegen de anderen te zeggen, alsof ze zich schaamde, en zei hem: ‘Iedereen denkt hetzelfde en ik heb juist iemand nodig die me iets anders laat zien’. Verbazingwekkend is de aandrang waarmee een groep tieners hun lerares uitnodigt om een dag met hen naar de bergen te gaan. Zij aarzelde, zo vertelt ze, probeerde weerstand te bieden, maar zij gaven niet op, bleven maar aandringen, en uiteindelijk gaf ze toe. Op weg ernaartoe vroeg ze zich af: ‘Waarom willen deze tieners juist mij, dat ik er ben?’

Wat zien we in deze feiten vibreren? Het geloof, verlevendigd door het charisma, dat in staat is historische impact te hebben op mensen die hun wonden, behoeften en vragen waarnemen en niet ophouden te zoeken, impliciet of expliciet, naar een blik die in staat is deze behoeftige menselijkheid van ze te omhelzen. Want het is juist de waarneming van deze wonden die je ‘op de weg van de ontmoeting zet’¹⁷ en je toestaat de draagwijdte van deze ontmoeting te beseffen. Uit al deze ervaringen blijkt zonneklaar dat de meest beslissende kwestie van het leven is *betekenisvolle aanwezigheden* te onderscheppen – ‘personen die aanwezigheden zijn’,¹⁸ noemde Giussani ze – dus personen die, niet bang voor hun eigen menselijkheid, ook anderen in staat stellen naar die van henzelf te kijken zonder iets te hoeven censureren. We zien hier een vernieuwde zin van wat het betekent geloofsgetuigen te zijn in de ‘existentiële periferieën’, waartoe de paus ons dikwijls oproept.

Het ontmoeten van zulke personen kalmeert of dempt de vragen niet. Integendeel. Zoals we gezien hebben, laat het ze nog meer tot uitbarsting komen: ‘Wie ben ik? Hoe kunnen zij zijn zoals ze zijn, in staat om naar mij te luisteren, mij te verwelkomen?’ De vriendin van de brief laat niet los en vraagt zich verder af: ‘Hoezo hebben de curatoren zo’n tentoonstelling willen maken?’ ‘Ik kan het antwoord niet geven’, zo schrijft ze, ‘want het antwoord zijn zijzelf. Ik weet dat ik, door deze tentoonstelling te bezoeken, vrienden ontmoet heb, want ik merk dat ik gebaren stel van echte menselijkheid, die ik hen zie doen en die ik ook wil voor mezelf. Dat is de oorsprong van vriendschap. Een vriend is iemand die je in staat stelt tot gebaren van echte menselijkheid jegens jezelf. Zó onderscheppen we de vrienden die we nodig hebben. Dat is de manier waarop we opnieuw de wijd open blik van de Samaritaanse vrouw zien gebeuren tegenover Iemand die haar dorst serieus neemt.

In deze zin ben ik erg getroffen door de woorden van paus Franciscus, die, in zijn toespraak tot de bisschoppen van Slowakije, de Kerk heeft uitgenodigd zich niet los te maken van de wereld door van een afstand naar het leven te kijken, maar zich onder te dompelen in het echte leven en zich af te vragen waar de mensen ten diepste behoefte aan hebben.¹⁹

Wat verbaast, is een ander type blik: een blik die de stof waarvan onze menselijkheid ten diepste gemaakt is, onze ware behoefte, onze dorst, tegelijkertijd omhelst en onthult. Deze vriendin zal al vele anderen ontmoet hebben, maar niet allen zijn in staat geweest de behoeften van haar menselijkheid te omhelzen.

Dit gebeurt binnen de huidige horizon, in de gegeven omstandigheden. Juist nu, juist hier, midden in het klimaat van ontbinding van het menselijke, gebeurt de verrassing over zo’n aanwezigheid, over personen die aanwezigheden zijn. Dat is allesbehalve vanzelfsprekend. Zo ontdekken we nog meer het cruciale belang van Taylors vraag. In Bratislava beval de paus ook aan tegenover mensen die niet meer geloven en de zin van het geloof verloren zijn, vrij en creatief te zijn. Hoe? Door te vermijden ‘je te beklagen, je in te graven in een defensief katholicisme, de boze wereld te veroordelen en te beschuldigen’, maar veeleer te proberen ‘een gaatje te openen’ – door de ‘kier’ te onder-

¹⁷ L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro (1986-1987)*, op. cit., p. 362.

¹⁸ L. Giussani en G. Testori, *Il senso della nascita [De zin van de geboorte]*, BUR: Milaan 2013, p. 116.

¹⁹ ‘Hoe mooi is een nederige Kerk, die zich niet losmaakt van de wereld en niet van een afstand naar het leven kijkt, maar erin woont. Erin wonen, laten we dat niet vergeten: delen, samen wandelen, open staan voor de vragen en de verwachtingen van de mensen. Dat helpt ons om uit onze autoreferentialiteit te komen. [...] Laten we ons juist onderdompelen in het echte leven, het echte leven van de mensen, en ons afvragen: wat zijn de noden en de geestelijke verwachtingen van ons volk?’ (Franciscus, *Ontmoeting met de bisschoppen, priesters, religieuzen, seminaristen en catechisten*, Bratislava, 13 september 2021).

scheppen die er in elk ding zit, om Leonard Cohens uitdrukking te gebruiken – en ‘nieuwe wegen, manieren en talen te vinden om het Evangelie te verkondigen!’²⁰

3. De weg van het zelf-bewustzijn

Hoe verklaar je een plek waar iemand zich zo omhelsd kan voelen dat hij naar zijn eigen wonden en ‘duister zonder einde’ kan kijken en zelfs kan gaan verlangen zijn ouders niet meer te veroordelen maar te vergeven, en zichzelf te vergeven, zich niet langer te laten bepalen door zijn eigen fouten? We hebben het hiervoor gelezen: onze vriendin zag zichzelf herboren worden toen ze een expositie bezocht, maar het is duidelijk dat deze tentoonstelling niet als een meteoriet uit de hemel gevallen is, geen donderslag bij heldere hemel is. Al degenen die eraan gewerkt hadden, zijn ondergedompeld in een bepaalde ervaring, die achter zoiets zit. De blik die in de tentoonstelling wordt uitgedrukt, de menselijkheid waarvan de curatoren getuigen en die de briefschrijfster onderschept heeft, is niet het resultaat van een strategie of artistieke creativiteit, maar de vrucht van het aanlopen tegen een realiteit van Kerk, verlevendigd door een charisma, die elk van de bedenkers van de tentoonstelling zo gefascineerd heeft dat het hem ertoe dreef zich te engageren in een menselijke weg die in hen een nieuw ‘ik’ heeft voortgebracht. Het is deze ontmoeting die de andere blik die zij hebben, gevormd heeft, en die hen in staat gesteld heeft de bezoekers te onthalen om het resultaat van die menselijke weg met hen te delen.

Hoe meer we ons bewust worden van de historische manier waarop Christus ons in de Kerk bereikt, van de waarde van het gezelschap dat daaruit ontstaat, hoe meer we met intelligentie en genegenheid de ontmoete gebeurtenis volgen, meegaan in de genade van het charisma en ons erdoor laten voortbrengen, des te meer groeit de consistentie van ons ik.

Luisteren we naar hoe een van jullie vertelt over de weg die hij de afgelopen jaren heeft afgelegd. ‘Toen ik 16-18 jaar oud was, meende ik de ongelukkigste mens ter wereld te zijn, vanwege al die verlangens en behoeften die in mijn hart naar boven kwamen. De ontmoeting met de beweging heeft me lucht gegeven, want voor het eerst werd er met sympathie naar mijn onrust gekeken, werd ze beschouwd als een hulpbron en niet als een veroordeling. Ik heb me aan de beweging gehecht vanwege die unieke overeenstemming met mijn onrustige hart. Maar ik moet bekennen dat, na tien jaar intens en mooi leven, enkele kwesties van mijn menselijkheid en geschiedenis onopgelost zijn gebleven. Mijn oude vermoeden kwam terug: ik ben vreemder dan de anderen. Waarom vertel ik dit alles? Omdat het charisma in mij opnieuw is opgebloeid toen ik besloot (door de omstandigheden gedwongen) om heel mijn menselijkheid serieus te nemen, met de dingen die ik niet begreep, en tegelijkertijd iemand tegenover me vond die mij het charisma voorstelde als een weg, als een werkhypothese – wat is dat essentieel! – dus om don Giussani’s voorstel niet te reduceren en niets te verbergen van mijn menselijkheid, dat juist het terrein is waarop het charisma kan opbloeien. Vanaf dat moment is het charisma in mij oorspronkelijk geworden. Vanaf dat moment is in mij het charisma nieuwheid geworden voor alle kinderen van dezelfde bezwaren tegen het geloof die mij eerder belaagden. En vanaf dat moment ben ik opvoeder geworden. De opvoeding van de jongens en meisjes van de CLU is een kostbare gelegenheid geworden om mijn verantwoordelijkheid voor het ontmoete charisma te beleven. Van meet af aan heb ik begrepen dat ik tegenover hen moest leven; zoals don Giussani zei: niet bij hen aandringen, maar tegenover hen

²⁰ ‘Op de achtergrond hebben we een rijke christelijke traditie, maar voor het leven van vele mensen blijft deze vandaag de dag beperkt tot de herinnering aan een verleden dat niet meer spreekt en niet langer de keuzes van het bestaan oriënteert. Tegenover het verlies van het gevoel voor God en van de vreugde van het geloof, heeft het geen zin je te beklagen, je in te graven in een defensief katholicisme, de boze wereld te veroordelen en te beschuldigen, nee, wat zin heeft is de creativiteit van het Evangelie. [...] Laten we, tegenover een generatie die er misschien niet in gelooft, die de zin van het geloof kwijt is, of die het geloof gereduceerd heeft tot een gewoonte of een min of meer aanvaardbare cultuur, proberen een gaatje te openen en laten we creatief zijn! Vrijheid, creativiteit... Wat is het mooi nieuwe wegen, manieren en talen te vinden om het Evangelie te verkondigen!’ (Franciscus, *Ontmoeting met de bisschoppen, priesters, religieuzen, seminaristen en catechisten*, Bratislava, 13 september 2021).

léven.²¹ Ik heb me geëngageerd met hun leven, vanuit mijn eigen leven en mijn eigen behoeftige menselijkheid. In deze zin besef ik hoe doorslaggevend het is mijn eigen behoeftige menselijkheid vanaf de vroege ochtend te beleven, me bewust te zijn van de ware natuur van mijn behoefte. Dan wordt het charisma in mij levend, naarmate ik de relevantie ervan verifieer voor mijn behoefte. Tegelijkertijd ben ik verrast door de menselijkheid van de jongeren, door hun vragen, die nooit voorspelbaar zijn. Ik ben zelf de eerste die verbaasd is over hun verbazing tegenover de overeenstemming van de gebeurtenis van de aanwezige Christus. Tegenover hen ben ik geen expert in het charisma noch een leider. Ik heb aan den lijve geverifieerd hoe ikzelf als eerste geïnteresseerd ben in het bevorderen van een persoonlijke verificatie bij de jongeren, door geen antwoorden te geven, maar hen uit te dagen tot een persoonlijke weg. Hoeveel verbazingwekkende dingen zou ik gemist hebben als ik hun een zeker drama, de passage van een persoonlijke ontdekking, bespaard zou hebben! Zo heb ik in deze jaren de verraste getuige mogen zijn van de voortbrenging van het ik van enkele jongeren, vanwege de ontmoeting tussen hun menselijkheid en het charisma van don Giussani. Een ik dat het charisma nieuw maakt en dat tegelijkertijd begonnen is andere personen voort te brengen (ik denk aan de jongeren die ze, lesgevend aan het VWO, ontmoet hebben) die nu op hun beurt de CLU aan het vernieuwen zijn. Ik kan jullie verzekeren dat niemand deze jongeren voor de gek kan houden, juist omdat het charisma deel geworden is van hun ervaring'. Wanneer iemand 'ik' begint te zeggen, dan ziet hij tot zijn eigen verrassing andere 'ikken' opbloeien.

Wat is het resultaat van de weg die begint met de ontmoeting met de realiteit van de beweging? De vrucht is een intensiteit van christelijk zelf-bewustzijn, dat zich vervolgens kan uitdrukken in een blik, in een tentoonstelling, op het werk of in de affectieve ervaring, want 'de kracht van een subject berust in de intensiteit van zijn zelf-bewustzijn'.²² Daarom kan iemand, zodra hij aanloopt tegen een persoon met deze helderheid en intensiteit van zelf-bewustzijn, niet anders dan erdoor geraakt worden.

Hoe kan ieder van ons dit zelf-bewustzijn bereiken, het zich eigen maken, zoals de vriendin die de tentoonstelling bezocht, verlangt te doen? Wie kan er op deze vraag beter antwoord geven dan don Giussani zelf? Laten we luisteren naar wat hij zei tijdens de Geestelijke Oefeningen van de CLU in 1976, tot de studenten, dus ook tot personen die er misschien voor het eerst bij waren. Het lijkt wel bedoeld voor vandaag, zo relevant is het voor het moment dat we doormaken. Ik stel het jullie voor omdat ik, sinds ik het de afgelopen maanden gehoord heb, de drang niet kon weerstaan om het opnieuw te beluisteren: ik wilde niets anders dan dat het van mij zou worden. Ik denk dat ik jullie geen mooier cadeau zou kunnen geven aan het begin van dit jaar waarin we de honderdste geboortedag van don Giussani zullen vieren. Laten we luisteren naar enkele stukken uit die bijdrage.

²¹ 'Je moet tegenover hem zijn, niet bij hem aandringen' (L. Giussani, *L'io rinasce in un incontro (1986-1987)*, op. cit., p. 366).

²² L. Giussani, *Il senso di Dio e l'uomo moderno [Het gevoel voor God en de moderne mens]*, BUR: Milaan 2010, p. 132.

Uit een bijdrage van Luigi Giussani tijdens de Geestelijke Oefeningen van de studenten van Gemeenschap en Bevrijding (Riva del Garda, 5 december 1976)

*Transcriptie van de geluidsopname,
afgespeeld tijdens de Dag van de opening van het jaar op 25 september 2021
en bewaard in het Archief van de Fraterniteit van Gemeenschap en Bevrijding*

Redactie: Julián Carrón

Luigi Giussani

Dit is de strik die ons bij de wortel vastknoopt aan de waarheid van de dingen! Want wat allereerst en rechtstreeks op het spel staat, is niet de vooruitgang van de samenleving, de mogelijkheid om menselijker samen te leven, eraan bij te dragen de dingen ten goede te veranderen, een bevrijding van de onderdrukking door de macht, van de met geweld bedekte leugens. Niet dat staat op het spel. Want als dat rechtstreeks op het spel zou staan, zouden we een partij kunnen oprichten. Maar het onmiddellijke en rechtstreekse doel van onze beweging is een ander: onszelf op het spel te zetten, onze persoon...

Sorry, maar er bestaat niets menselijkerwijs schokkenders en waarders dan dit. Niets ligt menselijkerwijs méér voor de hand, maar niets is [ook] schokkender dan deze vraag van Christus: 'Wat voor nut heeft het', wat voor nut heeft het als je alles wat in je opkomt, voor mekaar krijgt, 'als je heel de wereld pakt', zo zegt hij, 'maar vervolgens de betekenis van jezelf kwijtraakt', je ziel verliest? 'Of wat zal de mens geven in ruil voor zichzelf?'²³ De bevestiging van een ideologie? Een dialectische positie in de samenleving, het koelen van je woede met je vuisten of met molotovcocktails, vleselijk geweld, het vergaren van uren en dagen van gemak, of die nieuwsgierigheid om te weten die, wanneer ze intelligent is, enkel woede of stekende pijn kan worden vanwege de steeds evidentere wanverhouding tussen het middel en het object, tussen je eigen geest en het raadsel van de werkelijkheid? 'Wat voor nut heeft het voor een mens heel de wereld te winnen als hij vervolgens zichzelf verliest? Of wat zal de mens geven in ruil voor zichzelf?'

Dit is het eerste woord – we hebben het vier jaar geleden voor het eerst genoemd en het sindsdien één van onze gewone termen laten worden: zelf-bewustzijn. De term is niet erg poëtisch: hij is exact. Bewustzijn van jezelf, gevoel voor de onherleidbaarheid van jezelf. 'Wat zal de mens in ruil geven?'

Het gevoel voor de onherleidbaarheid van jezelf! Want niets [anders]... wat is er, wat is er evidenter, wanneer we het woord 'ik' zouden uitspreken met een minimum aan aandachtige tederheid? Wat is er evidenter dan dat je, wanneer je dit 'ik' uitspreekt, een onherleidbare werkelijkheid bevestigt, voelt te bevestigen, waarneemt te bevestigen? Er is niets anders dat met dat woord benoemd kan worden, in de hele geschiedenis van gisteren, van vandaag en van morgen, in de eeuwigheid...

Let op: de nieuwhed van ons leven is recht evenredig met de rijping van dit bewustzijn van onszelf, van dit gevoel voor onszelf, van deze blik op en smaak voor onszelf. Willen we alsjeblieft begrijpen dat het subject, dat wil zeggen datgene waaruit alle dingen – dat wil zeggen alle relaties, dus alle handelingen, alle bewegingen – ontspringen, voortkomen, waaruit ze hun consistentie halen, waaruit ze hun gezicht halen, dit ik is? Ik!

Er is een wetmatigheid, een wet die jullie moeten noteren, een wet van dit zelf-bewustzijn, van het leven van dit zelf-bewustzijn, van dit ik, van deze persoon die ik ben. En dit ik is onbetaalbaar. Zoals Pascal zei: 'Wat is dan deze

²³ Vgl. Mt 16,26-27.

persoon? Een onzichtbaar puntje in de reusachtige ruimte'. Maar als de hele ruimte, de hele wereld zich op mij zou storten, op dit vluchtige puntje, binnen de schijnbare stabiliteit van het universum, als het zich op mij zou storten om me te verpletteren, 'dan ben ik groter dan dat universum, omdat ik begrijp wat er gebeurt'.²⁴ Ik begrijp het, iets in mij ontsnapt er aan de greep van deze immense catastrofe en definieert ze, grijpt ze van buiten, begrijpt ze. Deze persoon van mij is onbetaalbaar...

Maar ik zei dat er een wetmatigheid is. Ik formuleer die zo: je kunt je eigen identiteit erkennen en liefhebben door een ander lief te hebben, door een 'ander', tussen aanhalingstekens, te erkennen en lief te hebben. Het is door een ander te erkennen en lief te hebben dat ons vermogen tot genegenheid aanvangt, opwelt...

Wij beminnen, wij erkennen en beminnen een ander, een man erkent en bemint een vrouw alleen echt, middels de projectie van een energie van erkenning van en liefde voor zichzelf. Want, ook het Evangelie zegt het: 'Bemin je naaste als jezelf'.²⁵ Het oorspronkelijke criterium om van een ander te kunnen houden is de liefde die ik voor mezelf heb.

Wij – hoe dikwijls hebben we dit niet gezegd – wij hebben de anderen niet lief omdat we onszelf niet liefhebben... Niemand kan liefhebben, vrienden zijn, als hij niet erkend heeft dat zijn vader en moeder van hem gehouden hebben of van hem houden. Wie psychologie studeert, weet dat heel goed. Het is psychologisch documenteerbaar. De heldere waarneming gewild te zijn, gewenst te zijn, gewild en geliefd te zijn geweest, geliefd te zijn..., dat is van fundamenteel belang voor de psychische gezondheid. Iedereen weet dat. Maar niemand denkt aan de structurele wetmatigheid die daarin zit...

Als alles, als moeder en vader, en vrouw en man, niet vol bewondering en verrukking ontdekt worden, in een beschouwing die van hieruit begint, juist vanuit deze ontdekking, [als ze] niet ontdekt worden als teken van een oorspronkelijke structuur van ons wezen, van Wat ons doet zijn – zijn! – want op dit moment geef ik mezelf niet wat ik ben... Gewild te zijn, bestaan betekent voortdurend gewild te zijn – gewild – dus bemind te zijn of, in de metafoor van de school van de gemeenschap: elk moment geroepen te worden uit het niets. De consistentie van mijn ik is dat U mij wilt, o God...

Je kunt van je eigen identiteit houden als je van een Ander houdt... Ook al zou er niemand zijn die naar hem kijkt, iemand die dit beseft is een vrije, evenwichtige mens, misschien met een smartelijke blik op de werkelijkheid, maar die smart is juist het gezondste, juist als de verrijzenis, als de heerlijkheid – zou de Bijbel zeggen – want de heerlijkheid of de verrijzenis, het leven, gaan door het kruis en het lijden heen...

'Ik heb', zo zei D'Annunzio, 'wat ik gegeven heb'.²⁶ Er bestaat niets illusoirs en dus geen opgeblazener leugen dan deze. 'Mijn consistentie is in wat ik gegeven heb': dat is een definitie die niet van toepassing is op de mens, op het schepsel. 'Ik heb' alleen 'wat ik gegeven heb': dus de verheerlijking van een consistentie als reactiviteit, als geweld, als reactiviteit en geweld.

Ik heb wat mij gegeven is! Dat is de juiste zin. Ik heb, ik ben, mijn consistentie is, ik heb wat mij gegeven is. De erkenning hiervan is het zelf-bewustzijn, waaruit de genegenheid opwelt voor jezelf, voor je leven, voor de ander, voor het leven van de ander; waaruit het menselijke, de menselijkheid opwelt...

Hoe meer ik me bewust ben, hoe meer ik dus persoonlijkheid ben, des te meer kijk ik naar de dingen, praat ik met de mensen, terwijl ik van binnen, transparant, me bewust ben gemaakt te worden, bewust van deze aanwezigheid die mij vormt, van dit U – met een hoofdletter – dat mij vormt; en het gebed wordt dan de normale dimensie van mijn leven...

²⁴ Vgl. B. Pascal, *Pensieri [Gedachten]*, n. 231, in: Id., *Opere complete [Complete werken]*, Bompiani: Milaan 2020, p. 2393

²⁵ Vgl. Mt 22,34-40.

²⁶ Motto, gegraveerd bij de ingang van het 'Vittoriale van de Italianen', in Gardone Riviera (Brescia), waar de dichter en romanschrijver Gabriele D'Annunzio begraven ligt.

Dit is de afgrond die de leeftijd in mijn ziel gegraven heeft – maar het is iets dat al vanaf mijn middelbare-schooltijd in mijn ziel gewerkt heeft, want deze dingen voelde ik op het gymnasium al aan... Dit is de kracht van de vrijheid en dit is de kracht van de creativiteit, en dit is de kracht van het liefhebben, de kracht van de genegenheid! Begrijpen jullie dat? Dit is het menselijke, het ontstaan ervan: de matrix, de baarmoeder waar[uit] het menselijke tevoorschijn komt... Deze onbekende diepte, dit Raadsel met een hoofdletter 'R', deze onuitsprekelijke God, die onzegbaar is, dit U zonder ogen, neus en mond, dit levende Mysterie dat consistentie geeft aan mijn ik, is een mens geworden die zei: 'Vader'; die zei: 'Mama'; die zei: 'Vrouw, huil maar niet'; die zei: 'Willen jullie soms ook weggaan?'; die zei: 'Schijnheiligen!'; die zei: 'Kom allen tot mij jullie die niet begrijpen, die verward en vermoeid zijn'; die zei: 'Ik bid u Vader, geef de kracht om één te zijn'; die zei: 'Ik noem jullie geen dienaren meer, maar vrienden'; die zei: 'Eén slechts is jullie Leraar: ik. Jullie zijn allemaal broeders. Jullie noemen mij 'leraar' en daar doe je goed aan, want dat ben ik'; die zei: 'Wie van jullie zonder zonde is, werpe de eerste steen'; die zei: 'Als ik iets verkeerd gedaan of gezegd heb, zeg het me dan. Maar als ik de waarheid gesproken heb, waarom sla je me dan?'; die zei: 'Vader, waarom hebt u mij verlaten?' en die uitschreeuwde: 'Alles is volbracht', omdat hij eerder het grote, 'grote' woord gezegd had, het grote woord van de mens, dat wil zeggen van Abraham: 'Vader, niet mijn wil, maar uw wil geschiede'.²⁷ De natuur van het zijn bent U. Mijn consistentie is niet mijn tastende verbeelding als mens, is niet de vluchtige vorm van mijn levensdorst, maar is de ware bron van mijn leven, van mezelf, namelijk U, mijn glorie die U bent.

Dit zelf-bewustzijn is dus bewustzijn van Zijn aanwezigheid. Bewustzijn van Zijn aanwezigheid onder ons! Als het zelf-bewustzijn als ultieme, diepe inhoud heeft de waarneming, de verwonderde, beschouwende, verbaasde ontdekking van een Ander die me vanuit het diepst van mijzelf vormt, dan is deze Ander iemand – iemand! – onder ons geworden, iemand geworden tegen wie je 'U' kunt zeggen, maar met een gezicht, met ogen, met een neus en een mond! Iemand die je de hand kon schudden, op wie je kon rusten, op wiens schouder je je hoofd kon leggen, kon laten rusten...

Als dus de ultieme inhoud van het zelf-bewustzijn deze werkelijkheid is die mij maakt – God – en de maatstaf van de persoonlijkheid de religiositeit is, deze bodem, dit U met een hoofdletter, dan is dit Raadsel met een hoofdletter 'R' één van ons geworden. 'Niemand heeft ooit God gezien, de Zoon heeft ons over Hem verteld'.²⁸ 'Wie mij ziet, ziet de Vader'.²⁹ Eén van ons! 'Doet alles om mij te gedenken'.³⁰ De gedachtenis is de erkenning van deze Aanwezigheid, mijn zelf-bewustzijn in het nu, mijn zelf-bewustzijn van tot deze ontmoeting geroepen mens, van christen...

'Ook wij begrijpen niets van wat u zegt, maar als we van u weggaan, waar zouden we dan heen moeten? Want alleen u hebt woorden die leven geven'.³¹ Wat was tweeduizend jaar geleden het nieuwe leven (we zeiden dat het zelf-bewustzijn de nieuwheid is, de nieuwheid vertegenwoordigt van het leven, dat hoe meer je je bewust bent van jezelf, des te meer je het nieuwe leven voelt)? Bij Zijn aanwezigheid blijven! Tweeduizend jaar geleden was het nieuwe leven bij Zijn aanwezigheid blijven. [Wat een] gevoel van vrijheid, van consistentie van je ik! 'Eindelijk eens iemand die spreekt met gezag', die me consistentie geeft! Het was bij Zijn aanwezigheid blijven. Zozeer dat de Schriftgeleerden en Farizeeën en de hele menigte die naar hem toe ging uit nieuwsgierigheid, of uit interesse, of voor wonderen, en vervolgens weer weggingen, dit nieuwe leven niet hadden, behalve [dan] voor de korte duur van het moment dat ze daar waren en met grote ogen naar Hem luisterden of Hem wonderen zagen doen.

Tweeduizend jaar geleden was het nieuwe leven: bij Zijn aanwezigheid blijven. Het gebeurde, als je bij Zijn aanwezigheid bleef, als een nieuwe bereiding, een vernieuwing van jezelf: het was een geboorte, de geboorte van je ik!

²⁷ Vgl. Mt 26,42; Lc 22,42.

²⁸ Vgl. Joh 1,18.

²⁹ Vgl. Joh 12,45.

³⁰ Vgl. Lc 22,19.

³¹ Vgl. Joh 6,68.

Je ik werd geboren met zijn transparante, kristalheldere consistentie, met zijn levende kracht, met zijn dorst en vermogen om lief te hebben, met zijn menselijkheid; kortom, in de persoon werd het menselijke geboren. *Johannes 3*, Nikodemus, bij Christus: 'Je moet opnieuw geboren worden... Voorwaar ik zeg je: je moet opnieuw geboren worden'. Als je de werkelijkheid wilt begrijpen, als je de werkelijkheid wilt binnengaan, dan moet je opnieuw geboren worden. Zó werd iemand opnieuw geboren.

Kortom, jongens, het zelf-bewustzijn is het geloof... Het geloof is Zijn aanwezigheid erkennen... Dat is het geloof. En dat is het zelf-bewustzijn, het bewustzijn van mezelf. Hoe meer ik tijdens mijn uren, mijn dagen, bij alles wat ik doe, het bewustzijn van deze Aanwezigheid opwek... hoe meer ik me weer bewust word van Uw aanwezigheid, o Christus, des te krachtiger wordt mijn identiteit, des te dieper mijn tederheid voor mezelf, Uw barmhartigheid voor mij, en des te krachtiger wordt mijn creativiteit in de relatie met de ander! Herlees nog eens de *Kolossenzenbrief*, het eerste hoofdstuk, vers 1 tot en met 23, waar het gaat over de 'kennis van God'.

Vrienden, het eerste probleem van onze beweging..., het eerste probleem is niet de gemeenschap te organiseren, maar de verkondiging voort te zetten... Er geen vriendschap tussen jou en mij als ze je niet allereerst en bovenal hieraan herinnert...

Laten we nauwkeurig het moment en het verschijnsel vatten, betrappen, waarin ons zelf-bewustzijn in actie komt, dat wil zeggen het menselijke subject in actie komt, onze persoonlijkheid in beweging komt. Het eerste, het eerste moment, het eerste type verschijnsel, in absolute zin..., het initiatief, 'het' initiatief, is ons verlangen om te gedenken. Wanneer we 's ochtends opstaan, jongens, wanneer we 's ochtends opstaan, wat verlangen we dan? We moeten moeite doen – dat is waar – om ons door heel de bende van verlangens heen te worstelen die zich instinctief aan ons brein, aan ons bewustzijn, aan onze ziel, presenteren. We moeten hier weerstand aan bieden en ons door deze bende heen wurmen om naar de bodem van alles te gaan, naar dit verlangen om Hem te gedenken! Want dat is het ochtendgebed...

Als alles niet deze laatste oever bereikt, waar het, broos en naakt als iets ellendigs, als het ellendige wezen dat je bent, dat ik ben, wacht op datgene wat het redt, vervult, verwezenlijkt, spijs en laaft, heer van zichzelf en van de wereld maakt – want daartoe zijn wij geboren, in navolging van Hem die onze consistentie is – als alles niet deze eerste oever bereikt, dan wordt alles nutteloos...

Waarde-vol is daarom: alle momenten, met heel hun inhoud, in functie te stellen van deze onverbiddelijke, historische Aanwezigheid, van dit eeuwige dat geschiedenis is geworden, tot functie te maken van deze Aanwezigheid. Ik ontruk jullie niet aan jullie genegenheden, interesses en menselijke genoegens; ik breng jullie terug, ik probeer jullie terug te brengen naar die wortel van alles waarin genegenheden, interesses en genoegens opbloeien in een ondenkbare heerlijkheid en permanent worden, waar worden...

Dit initiatief wordt rijp, het vermogen tot dit initiatief rijpt in een geschiedenis... Laten we geen rem zetten, laten we dit initiatief niet stilzetten, ook niet vanwege ons verraad, ook niet vanwege het laagste verraad dat onze vergeetachtigheid is, en onze verstrooiing waaraan we zo gewend zijn, onze teleurstelling wanneer we beseffen niet gehandeld te hebben. Onze teleurstelling wanneer we beseffen niet gehandeld te hebben, is een valstrik die we moeten doorsnijden. Laten we ons door deze teleurstelling niet laten meeslepen! Want weten jullie waarom we niet gehandeld hebben? Weten jullie waarom we in de fout zijn gegaan? Weten jullie waarom we afgeleid zijn geraakt? Weten jullie waarom we op lage, verachtelijke wijze vergeten hebben? Weten jullie waarom we gisteren honderdmaal, duizendmaal verraad hebben gepleegd? Weten jullie waarom? God heeft dat toegelaten opdat jij vandaag, nu, deze ramp zou gebruiken als een instrument om je Hem te herinneren... Hoe vaak? Een miljoen keer, miljoen keer een miljoen keer. Altijd...

Deze weg leer je door hem te bewandelen! De rijpheid komt door te doen. Maar hoe kun je doen, als je de weg niet kent? Daarom is er maar één norm, één fundamentele regel voor deze geschiedenis, voor deze weg: volgen, volgen.

Volgen! Volgen wie deze weg al kent, hoe hij hem ook aflegt. Want de leermeester wijst je de weg met zekerheid, overtuigings- en bewijskracht.

Het project voor je eigen volwassenheid kan niet van jezelf komen... Het belangrijkste in het leven is je leermeester te herkennen! Want je kiest je leermeester niet uit: je herkent hem! Je leermeester uitkiezen zou betekenen dat je achter het geweld van je eigen gedachten en hersenspinsels aangaat, zoals je kunt lezen in de *Tweede Brief aan Timotheüs*, hoofdstuk vier, verzen 3 en 5.

Dat heet autoriteit, oké, het heet autoriteit, maar vernietig om Gods wil het godslasterlijke begrip van autoriteit zoals jullie dat gebruiken! Want dat is echt een lijk, een gemummificeerd lijk. Het is een fossiel, het begrip van autoriteit dat jullie hebben. Het is van een schematisme dat me kwaad maakt, dat wil zeggen, woedend, wanneer ik het aantref. Want het gaat er helemaal niet om je te vereenzelvigen met de persoon, het gaat erom je te vereenzelvigen met de waarden van die persoon! Want die persoon kan krenteriger zijn dan jij, bezitteriger dan jij, of een klein brein hebben, maar als jij een leermeester erkend hebt, dan is dat vanwege de waarden die je in zijn accent hoorde! Vanwege de waarden. Wat zijn die waarden? Alles wat je laat begrijpen en je traint om het moment te beleven in verhouding met de bestemming. Het moment volgens zijn inhoud, de relatie met je vriendin of met je vader en moeder of met je leraar, met een extraparllementair of met je gemeenschap die je tot last is omdat ze je gezicht niet likt.

Ik ben kwetsbaar, mijn vrienden – en daarmee sluit ik af – ik ben kwetsbaar omdat ik alleen leef van dit volgen. Al wat ik ben is vanwege mijn volgen. Een volgen dat door de tekens van de mensen heen gaat, van mensen, die tekens die mensen zijn die God ons heeft laten ontmoeten; maar, met de tijd die voorbijgaat, ofschoon je deze mensen steeds blijft volgen, met de tijd die voorbijgaat wordt Christus steeds evidenter en directer de enige leermeester: 'Eén slechts is uw Leraar!'³²

Ik ben kwetsbaar omdat ik leef van dit volgen, van dit volgen van mensen, van een gemeenschap of een geleide beweging, waarin Christus gevolgd wordt. Het volgen van Christus is de enige reden van alles. Christus volgen is het enige wat we moeten nastreven. Ik heb geen consistentie meer van mezelf, ik heb geen zekerheden meer die ikzelf, in een *hybris*, in een gewelddadig opblazen van mezelf, geconstrueerd heb.

En dan wandelt mijn leven vanwege een licht en een zekerheid en een genegenheid die ik niet creëer met mijn gedachten, die ik niet creëer met mijn wilsinspanning, maar die ik in mezelf aantref. Een zekerheid en een tederheid, een zekerheid en een genegenheid die ik in mezelf aantref, door te volgen.

Carrón

Dit is wat ons bij de lurven gepakt heeft, wat ons ervoor behoed heeft weg te gaan zoals zovele anderen: een impuls van leven, een manier van het christendom opvatten, beleven en voorstellen die ons geënthousiasmeerd heeft, waardoor het geloof zich bewezen heeft in zijn redelijkheid en overtuigingskracht, als weg voor de verandering van onszelf. Het charisma is de manier die Christus gekozen heeft om met ons een betekenisvolle relatie aan te gaan, om ons aan te trekken, om ons toebehoren aan Hem in de Kerk van God existentieel erfahrbaar te maken: niet in een andere wereld, maar in deze wereld, zoals ze is, met alle uitdagingen en spanningen die haar doorkruisen, 'in een tijdperk van onzekerheid', navigerend door de troebele wateren van onze tijd. 'Het charisma vertegenwoordigt juist de modaliteit van tijd, van ruimte, van karakter, van temperament, de psychologische, affectieve, intellectuele modaliteit waarmee de Heer gebeurtenis wordt voor mij en, op gelijke wijze, ook voor anderen'.³³

³² Vgl. Mt 23,10.

³³ L. Giussani, S. Alberto, J. Prades, *Sporen trekken in de geschiedenis van de wereld*, op. cit., p. 122.

Door middel van deze bijzondere gave word je effectief in staat gesteld 'tot de totaliteit. Het charisma bestaat in functie van de schepping van een voltooid, dat wil zeggen totaliserend en katholiek, volk'.³⁴

Zo zijn we, om nogmaals Taylors vraag te hernemen, in plaats van meegesleurd door de krachtige tegenstroom, 'gegrepen', aangetrokken, vastgepakt door de aanwezigheid van Christus, die ons tegemoet gekomen is door deze manier, door dit gezicht, door deze 'vorm van onderricht waaraan wij zijn toevertrouwd',³⁵ die charisma heet. En in ons – in vele volwassenen en, iets wat steeds minder vanzelfsprekend is, ook in vele jongeren – is 'het bewustzijn' opgebloeid 'van Zijn aanwezigheid', het geloof, en we zijn begonnen de nieuwheid van leven te ervaren die 'bij Zijn aanwezigheid blijven' is, een volheid waarvan we nooit hadden durven dromen. Hoe waar is het dat 'de Kerk' in de wereld 'niet groeit door proselitisme, maar 'door aantrekking',³⁶ zoals de paus herhaalt!

Wat een genade! Want het feit dat Christus ons aangetrokken heeft en ons vandaag blijft aantrekken middels het gezicht, het accent, de overtuigende manier van het charisma, was en is geen initiatief van onszelf, maar van de Geest: het is genade. Het geschenk van het charisma is genade en het voortduren ervan is genade. Een genade die ieder van ons uitdaagt, die de verantwoordelijkheid impliceert, opwekt en vergt van ieder van ons.

We hebben het don Giussani zojuist horen zeggen: 'Het belangrijkste in het leven is je leermeester te herkennen! Want je kiest je leermeester niet uit: je herkent hem!' Maar hoe herken je hem? Hoe herken je hem op dit moment, waarop de Kerk ons oproept om van gids te veranderen, volgens de criteria van het Decreet van het Dicasterie voor de Leken, het Gezin en het Leven aan alle lekenbewegingen, en na de daaruit voortvloeiende noodzakelijke wijziging van ons Statuut?

Vele malen hebben we tegen elkaar gezegd dat 'de autoriteit gegeven wordt door wat je beleeft, door de ervaring die je beleeft'.³⁷ Sprekend tot een groep priesters, die verantwoordelijk waren voor enkele gemeenschappen van CL, zei Giussani in 1980: 'Als ik [bepaalde] dingen verlang, dan laat God me ze leren van wie ze beleeft, van wie ze al beleeft'. Dat is altijd de methode: 'Je leert leven door te volgen wie leeft: en niet omdat hij beter is dan jij! Hij kan een miljard keer slechter zijn dan jij! Maar in zijn methode, in zijn levenshouding, in zijn gedrag... in de houding waarmee hij het toepast, is hij een voorbeeld. Je volgt een voorbeeld, woorden volg je niet'.³⁸

De leermeester, de autoriteit, zo zei Giussani bij een andere gelegenheid, is 'de plaats waar de band tussen de behoeften van het hart en het door Christus gegeven antwoord duidelijker is, eenvoudiger, meer vrede brengt'; 'de autoriteit [is] een zijn [...], geen bron van redeneringen. Ook iemands woorden maken deel uit van de consistentie van zijn wezen, maar alleen als reflectie. Kortom, de autoriteit is een persoon in wie je kunt zien dat wat Christus zegt, overeenstemt met het hart. Hierdoor wordt het volk geleid'.³⁹ Wat is er dus allereerst nodig om de leermeester te herkennen? Een bewustzijn van de natuur van onze ware behoefte, een helder bewustzijn van onszelf, zoals ik schreef in mijn recente brief aan de Fraterniteit. 'Wat voor nut heeft het voor de mens heel de wereld te pakken als hij vervolgens zichzelf verliest?' Er is geen ander criterium. Want de leermeester, de autoriteit, is de plaats waar ik het meest zie stralen wat mijn menszijn nodig heeft om te leven: de genade van het charisma, de aantrekkingskracht die ons in de ontmoeting veroverd heeft en ons leven aan de wortel veranderd heeft, door voor ons Christus' aanwezigheid, Zijn vermogen om elke vezel van ons wezen om te vormen, om ons te vervullen, existentieel ervaarbaar te maken,

³⁴ *Ibid.*, p. 123.

³⁵ J. Ratzinger, 'Dall'intervento di presentazione del Catechismo della Chiesa Cattolica [Uit de toespraak bij de presentatie van de Catechismus van de Katholieke Kerk]', in: *L'Osservatore Romano*, 20 januari 1993, p. 5.

³⁶ Franciscus, Apostolische exhortatie *Evangelii gaudium*, 14.

³⁷ L. Giussani, *Una presenza che cambia [Een aanwezigheid die verandert]*, BUR: Milaan 2004, p. 364.

³⁸ A. Savorana, *The Life of Luigi Giussani*, McGill-Queen's University Press, Montreal & Kingston 2018, p. 572-573.

³⁹ 'Uit een gesprek van Luigi Giussani met een groep *Memoires Domini* (Milaan, 29 september 1991)', in: 'Wie is hij toch?', Dag van de opening van het jaar van de volwassenen en studenten van Gemeenschap en Bevrijding, 28 september 2019, zie <https://nl.clonline.org>.

We hebben het zo-even gehoord: 'De rijpheid komt door te doen. Maar hoe kun je doen, als je de weg niet kent? Daarom is er maar één norm, één fundamentele regel voor deze geschiedenis, voor deze weg: volgen, volgen'. Middels het volgen van de 'mensen die God ons heeft laten ontmoeten', van de personen die de Geest van de Heer opwekt om de weg naar Hem voor ons concreet en begaanbaar te maken, dus door 'een geleide beweging, waarin Christus gevolgd wordt' te volgen, volgen wij Christus: want 'het volgen van Christus is de enige reden van alles'. Alleen door te volgen kunnen we 'aan onze medemens een feit van leven voorstellen'. Want 'de Heer is gekomen om een leven te brengen, geen organisatie'.⁴⁰ Zoals don Giussani zei, met een zin die ik vaak aangehaald heb, 'in een samenleving als deze kan er niets nieuws gecreëerd worden tenzij met het leven. Geen structuur, geen organisatie, geen initiatieven houden stand. Alleen een nieuw en ànder leven kan structuren, initiatieven, verhoudingen, kortom alles omwentelen'.⁴¹

Dat is wat we aan iedereen willen meedelen met de viering van zijn honderdste geboortedag: de grootsheid van Christus, leven van ons leven, die ons bereikt heeft en ons blijft aantrekken, naar Zich blijft toetrekken, middels het unieke accent van het charisma, dat alle dimensies van het leven van de Kerk voor de wereld van vandaag overtuigend maakt.

Dat is waarom we kunnen zeggen: geen enkele genadegave ontbreekt ons meer om de nieuwe fase van onze weg het hoofd te kunnen bieden.

© 2021 Fraternità di Comunione e Liberazione

⁴⁰ L. Giussani, *Il rischio educativo. Come creazione di personalità e di storia* [Het risico van de opvoeding als schepping van persoonlijkheid en geschiedenis], SEI: Turijn 1995, p. 61, 65.

⁴¹ 'Movimento, "regola" di libertà [Beweging, 'regel' van vrijheid]', red. O. Grassi, in: *CL-Litterae communionis*, n. 11/1978, p. 44.